

Petra Lammi

KOSMETIIKAN VIENTI ENNEN JA JÄLKEEN BREXITIN

Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma

2019

KOSMETIIKAN VIENNI ENNEN JA JÄLKEEN BREXITIN

Lammi, Petra
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma
Toukokuu 2019
Sivumäärä: 33
Liitteitä: -

Asiasanat: vienti, kosmetiikka, Brexit

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Brexitin vaikutuksia kosmetiikan viennin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista vienti on Euroopan Unionin sisäkaupassa ja ulkokaupassa, ja mitä viennin asiakirjoja sisä- ja ulkokaupassa tarvitaan. Opinnäytetyö koostuu johdannosta, tutkimusasetelmasta, käsitelmäärittelystä, teoreettisesta osuudesta, empiirisestä osuudesta, yhteenvedosta ja pohdinnasta.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu Euroopan Unionin sisä- ja ulkokaupasta sekä viennin tarvittavista asiakirjoista. Näiden lisäksi teoriaosuus sisältää kosmetiikan viennin läpikäynnin. Euroopan Unionin sisä- ja ulkokaupassa käydään läpi, millaista vienti on siinä muodossa, ja kosmetiikan viennissä käydään läpi, millaista on suomalainen kosmetiikka ja mitä kosmetiikan lainsäädäntö määrää kosmetiikan viennistä.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kirjoituspöytätyö tutkimuksen keskeisen aiheen vuoksi. Aineisto kerättiin hyödyntämällä kirjallisia lähteitä ja uutissivustojen artikkeleita. Näiden lisäksi käytössä oli myös muita Internet-lähteitä. Lähteet tutkittiin lähdekritiikki menetelmää hyödyntämällä.

Brexitin vaiheet käytiin läpi empiirisen osan alussa, ja sen vaikutuksia pohdittiin asiantuntijoiden analyysien perusteella. Brexitin ”kovuuden” perusteella pohdittiin asiantuntijoiden arvioita mahdollisista sopimusmallista. Tuloksiksi saatiin kolme erilaista sopimusmallia, joiden perusteella pohdittiin niiden vaikutusten laajuutta kosmetiikan viennissä. Brexitin vaikutukset kosmetiikan viennin voivat olla laajat ja merkittävät riippuen valitusta sopimusmallista.

Opinnäytetyön yhteenvedo ja pohdinta luvussa käydään ensin läpi teoria- ja empiriaosuuksien sisältö, minkä jälkeen siirrytään pohtimaan, miten tutkimuksessa vastattiin tutkimuskysymyksiin. Pohdinnan lopussa kirjoittaja pohtii mahdollisia jatko aiheita ja menetelmiä tutkimukselle.

EXPORTING OF COSMETICS BEFORE AND AFTER BREXIT

Lammi, Petra
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in International Trade
May 2019
Number of pages: 33
Appendices: -

Keywords: export, cosmetics, Brexit

The purpose of this thesis was to understand the influence Brexit would have in exporting cosmetics. The objective of the thesis was to research export in European Union's internal and foreign trade, and to research export documents in both cases. The thesis consists of introduction, research frame, defining of the concepts, theoretical section, empirical section, summary and deliberation of the thesis.

The theoretical part of the thesis consists of European Union's internal and foreign trade and export documents. In addition the theoretical part consists of a walkthrough of exporting of cosmetics. In the European Union's internal trade and foreign trade, the writer goes through exporting in both cases. In the exporting of cosmetics, the writer goes through Finnish cosmetics and the laws of exporting cosmetics.

The chosen research method was exploratory research, which was carried out as desk research, because of the chosen topic. The research material was gathered from books, news sites' articles as well as from different websites. The research material was examined by using the source criticism method.

Brexit's different phases are researched in the beginning of the empirical, and its influence in export are based on analysis made by the experts on the field. According to the "hardness" of the Brexit, the experts estimate, that there are three possible agreement models. The result was the three agreement models, which was discussed deeper on the basis of the influence on the exporting of cosmetics. Brexit's influence on cosmetics export could potentially be extensive and significant depending on the chosen agreement model.

The overview and deliberation chapter consists of overview on theoretical and empirical sections, and how the research answered its chosen research questions. End of the deliberation, the writer discusses possible further topics and their possible methods for the research.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUSASETELMA	6
2.1	Tutkimusongelma	6
2.2	Tutkimuskysymykset	6
2.3	Tutkimuksen rajat	7
2.4	Tutkimusmenetelmä.....	7
2.5	Luotettavuusvarmistus	8
3	KÄSITEMÄÄRITTELY	9
3.1	Vienti ja sen muodot	9
3.2	Kosmetiikka	10
3.3	Brexit.....	10
3.4	Käsitteellinen viitekehys	11
4	EUROOPAN UNIONI JA VIENTI	12
4.1	Euroopan Unionin sisäkauppa	12
4.1.1	ETA -määritelmä	13
4.2	Euroopan Unionin ulkokauppa	13
4.2.1	EFTA -määritelmä.....	14
4.2.2	WTO -määritelmä.....	15
4.3	Viennin asiakirjat	15
5	KOSMETIIKAN VIENTI.....	17
5.1	Suomalainen kosmetiikka	17
5.2	Kosmetiikan lainsäädäntö ja säädökset.....	18
6	BREXIT JA VIENTI.....	21
6.1	Brexitin varautuminen	23
6.2	Pehmeä, Puolipehmeä ja Kova Brexit	24
7	SOPIMUSMALLIT.....	25
7.1	Norja-malli	25
7.2	Kanada/Sveitsi-malli.....	26
7.3	WTO-malli.....	27
8	YHTEENVETO JA POHDINTA	28
8.1	Yhteenveto	28
8.2	Pohdinta	30
	LÄHTEET.....	32

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on pohtia Brexitin vaikutuksia vientiin. Tutkimus aloitetaan kertomalla sen taustoista, kuten tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja tutkimukselle asetetut rajoitukset. Sen jälkeen siirrytään selventämään aiheen pääkäsitteitä, mitkä ovat vienti, kosmetiikka ja Brexit. Tutkimuksen käsitteellinen viitekehys löytyy tästä osiosta.

Tutkimuksen teoreettinen osuus alkaa luvusta Euroopan Unioni ja vienti, jossa käydään läpi Euroopan Unionin sisä- ja ulkokauppaa, sekä vientiin tarvittavat asiakirjat. Euroopan unionin sisäkaupassa pohditaan vientiä niin jäsenvaltiosta toiseen kuin jäsenvaltiosta ETA-maahan, kun vastaavasti ulkokaupassa pohditaan EFTA-maihin ja kolmansiiin maihin tapahtuvaa vientiä. Luvun lopussa näihin syvennyttään tarvittavien asiakirjojen kautta. Näiden jälkeen käydään läpi kosmetiikan vienti, jossa pohditaan, millaista on suomalainen kosmetiikka ja mitä lainsäädäntö määrää kosmetiikan viennistä.

Tutkimuksen empiirinen osuus alkaa luvusta Brexit ja vienti. Tässä luvussa käydään läpi Brexitin vaiheet vuodesta 2016 vuoteen 2019 asti, minkä jälkeen siirrytään pohtimaan erilaisia varautumisia Brexitiin. Luvun lopussa pohditaan Brexitin ”kovuuden” eri muotojen merkityksiä käytännössä. Sopimusmalli luvussa pohditaan kolmen sopimusmallin määritelmiä ja niiden vaikutuksia kosmetiikan vientiin.

Yhteenveto ja pohdinta luvussa käydään läpi tutkimuksen teoreettinen ja empiirinen osuus sekä tutkimusasetelmassa määriteltyjen tavoitteiden onnistuminen. Tutkimuksen lopussa on tutkimuksessa käytettyjen lähteiden luettelo.

2 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa käydään läpi tutkimusongelma, -kysymykset, -rajat ja menetelmät sekä kuinka tässä tutkimuksessa varmistetaan sekä tutkimuksen että siinä käytettyjen lähteiden luotettavuus.

2.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmaksi on määritelty Brexitin vaikutus vientiprosessiin, kun vienti tapahtuu EU maasta Iso-Britanniaan. Aluksi pohditaan, miten vienti tapahtui ennen Brexitia, kun molemmat osapuolet ovat vielä osana Euroopan Unionia. Tämä siksi, jotta saadaan yleiskäsitys viennistä. Yleiskäsitys helpottaa vertailua ennen ja jälkeen Brexitin.

Brexitin vaikutuksia on vielä vaikea määrittellä tarkasti, mutta tämän tutkimuksen tarkoitus on pohtia sen mahdollisia etuja ja haittoja tulevaisuuden viennissä.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksillä pyritään kertomaan valitusta aiheesta ja helpottaa aiheen rajaamista, jotta kokonaisuus pysyisi tiiviinä ja helposti luettavana.

Tutkimuksen pääkysymyksiksi on määritelty seuraavat:

- Kuinka laajasti Brexit vaikuttaa vientiin?
- Millaisia vientimuotoja on olemassa?

Ja tutkimuksen alakysymyksiksi on määritelty seuraavat:

- Mitä tarkoittaa Brexit?
- Miten Brexit vaikuttaa vientiin?
- Nostaako se vientikuluja?
- Liittyykö siihen rajoituksia tai esteitä?
- Jos liittyy, mitä nämä olisivat?
- Mitä esteitä ja rajoituksia on olemassa kosmetiikan viennissä?

2.3 Tutkimuksen rajat

Tässä tutkimuksessa pyritään olemaan syventymättä tullaukseen ja sen sisäisiin asioihin, jotta tutkimus pysyisi selkeänä. Tullaus on kuitenkin osa vientiä, ja siksi siitä aiotaan mainita kuitenkin syventymättä siihen tarkemmin.

Toinen osa aihetta, joka jätetään vähemmälle huomiolle tutkimuksessa, on politiikka. Poliitiikalla tarkoitetaan työssä esimerkiksi maahanmuuttoa ja poliittisten hallintojen rakenteita. Työssä pyritään keskittymään yrityksen näkökulmaan viennissä, mutta siihen vaikuttaa valtiotasoinen pohdinta, kuten esimerkiksi Euroopan Unionin sopimukset muiden valtioiden kanssa.

2.4 Tutkimusmenetelmä

Kaikkia lähteitä tutkitaan ja pohditaan lähdekritiikkiä hyödyntäen, jotta tutkimus olisi luotettava. Tutkimus tehdään kirjoituspöytätyönä.

Teoria osuus kerätään käyttämällä niin kirja- kuin internet lähteitä. Nämä lähteet ovat sekundaarisia, koska vientiä on ollut hyvin pitkään, ja aikaisimmat teokset ovat jääneet ajasta jälkeen. Teorian kirja ja internet lähteitä on paljon saatavilla. Niiden varmistus voi olla helppoa ja hankalaa samanaikaisesti. Hankalaa siksi, koska moni lähde voi käyttää samasta asiasta eri termejä. Vastaavasti helppoa, koska on vain rajattu määrä viennin muotoja, joten poikkeamat eri lähteiden kesken on helppo tunnistaa.

Laki ja säädökset kerätään tutkimalla Suomen lakia ja EU:n säännöksiä. Nämä lähteet ovat primäärisiä, koska ne tulevat suoraan viranomaisilta. Laki ja säädökset ovat helposti saatavilla ja niiden luotettavuuden voi varmistaa helposti.

Empiiriseen osuuteen kerätään tietoa erilaisia internet lähteitä käyttäen, kuten erilaisien uutissivustojen tutkiminen, esimerkiksi Helsingin Sanomat. Empiirisen osan tiedot käydään läpi, ja pohditaan niiden perusteella erilaisia ratkaisuja kohdemaahan vientiin.

2.5 Luotettavuusvarmistus

Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen mittausmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa ilmiötä, jota on tarkoitus mitata. Esimerkiksi jos tarkoituksena on mitata työntekijän viihtyvyyttä työtehtävässään, sen mittaamiseen tarvitaan muutakin kuin ilmaston toimivuuden mittausta. (Tilastokeskuksen www-sivut 2019.)

Tässä tutkimuksessa se on otettu huomioon lähinnä empiirisessä osassa, jossa tutkitaan Brexitin vaikutuksia vientiin. Tutkimuksessa pyritään keskittymään yrityksen näkökantaan, joten sen ulkopuolelle jää valtiollinen pohdinta.

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen luotettavuuden ja toistettavuuden mittaamista. Esimerkiksi jos tehdään kyselyä, tulee kysymysten olla johdonmukaisia ja toistettavissa tulevaisuudessa. (Tilastokeskuksen www-sivut 2019.)

Se on otettu huomioon lähteitä tutkittaessa ja niitä käytettäessä. Tutkimus pyritään toteuttamaan siten, että tutkimus olisi tarvittaessa toistettavissa samoilla tuloksilla.

Eettisiin pohdintoihin voidaan katsoa kuuluvan lähteiden käyttö. Lähteet merkitään oikein, jotta ei tule plagioitua muiden tekijöiden töitä. Nämä tulee huomioida myös tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin varmistuksessa.

3 KÄSITEMÄÄRITTELY

Käsitelmärittely luvussa käsitellään tutkimuksen pääkäsitteitä. Nämä pääkäsitteet ovat vienti ja Brexit. Molemmat käsitteet ovat avattu mahdollisimman tarkasti, jotta ne olisivat selkeästi määriteltyjä ennen kuin syvennyttään tarkemmin aiheeseen.

3.1 Vienti ja sen muodot

Vienti on vahvasti mukana kansainvälisessä liiketoiminnassa. Yleisesti vienti tulkitaan niin, että kotimainen yritys tuottaa tuotteet omassa maassaan ja vie kyseiset tuotteet itse ulkomaan markkinoille. Tämä ei ole nykyään enää ainoa vienti muoto, mutta se on perinteisin muoto. Nykyään käytetään käsitettä vienti, kun kyseessä on myynti EU:n ulkopuolelle. Tämä siksi, koska EU:n sisäinen vienti on nykyään yhteisömyyntiä, sisäkauppaa tai sisäkaupan vientiä. Vientimuodot yleisesti jaetaan kolmeen kategoriaan: suora, epäsuora ja välitön. (Kielikone 2018.)

Vientimuodot voidaan myös jakaa neljään erilaiseen kategoriaan niiden luonteiden mukaan. Nämä neljä ovat edellä mainitut suora, epäsuora ja välitön, sekä uutena kategoria muut. Viimeiseen kategoriaan kuuluvat sellaiset muodot, jotka eivät luonteidensa vuoksi kuulu kolmeen aikaisempaan kategoriaan. Näitä muotoja on vähän, joten niille ei ole määritelty omia kategorioita sen tarkemmin. (Pehkonen 2000, 49, 57.)

Suora vienti tarkoittaa sitä, että viejä, esimerkiksi valmistusyritys, hoitaa kokonaan tai suurimman osan vientiprosessista itsenäisesti. Tässä tapauksessa viejä on yhteydessä ulkomaan edustajiin vientimaassa. Edustaja ei ole yrityksen sisäinen, vaan voi olla esimerkiksi toinen yritys, joka sijaitsee vientimaassa. Vientimaa on se valtio tai maa, mihin tuotteita ollaan viemässä. (Pehkonen 2000, 52.)

Epäsuora vienti on suoran viennin vastakohta, kuten nimikin kertoo. Tässä muodossa viejä ei ole sama kuin tuotteiden tekijä yritys, eli tuottaja. Viejä on toinen yritys, joka sijaitsee tuottajan kanssa samassa maassa. Viejä toimii tuottajan niin sanottuna välikätenä ennen ulkomaan markkinoita. (Pehkonen 2000, 49.)

Välitön vienti muistuttaa suoraa vientiä, mutta erona on edustaja. Suorassa viennissä yritys on yhteyksissä vientimaan edustajiin, kun taas välittömässä viennissä vientimaassa ei ole yrityksen ulkopuolista edustajaa. Yrityksen sisäinen edustaja voi olla jopa yrityksen oma myyntikonttori vientimaassa. (Pehkonen 2000, 56.)

Viimeiseen kategoriaan kuuluvat muodot ovat suurilta osin valmistamista ulkomailla. Tähän kategoriaan kuuluvat lisensointi, palkka- eli sopimusvalmistus, yhteistyösopimukset, projektivienti ja tavarapörssit. (Pehkonen 2000, 57-60.)

3.2 Kosmetiikka

Kosmetiikka on monimutkainen, mutta samalla hyvin yksinkertainen käsite. Kaksi eri lähdettä kuvaili sitä hyvin eri tavoin, mutta ydin oli kuitenkin sama.

Kosmetiikalle ei ollut suoraa selvitystä sivustolla, mutta sivuston mukaan se viittaa kauneudenhoitoon. Kauneudenhoito tarkoittaa kasvojen ja vartalon kauneuden säilyttämistä ja parantamista. (Suomi Sanakirjan www-sivut 2018.)

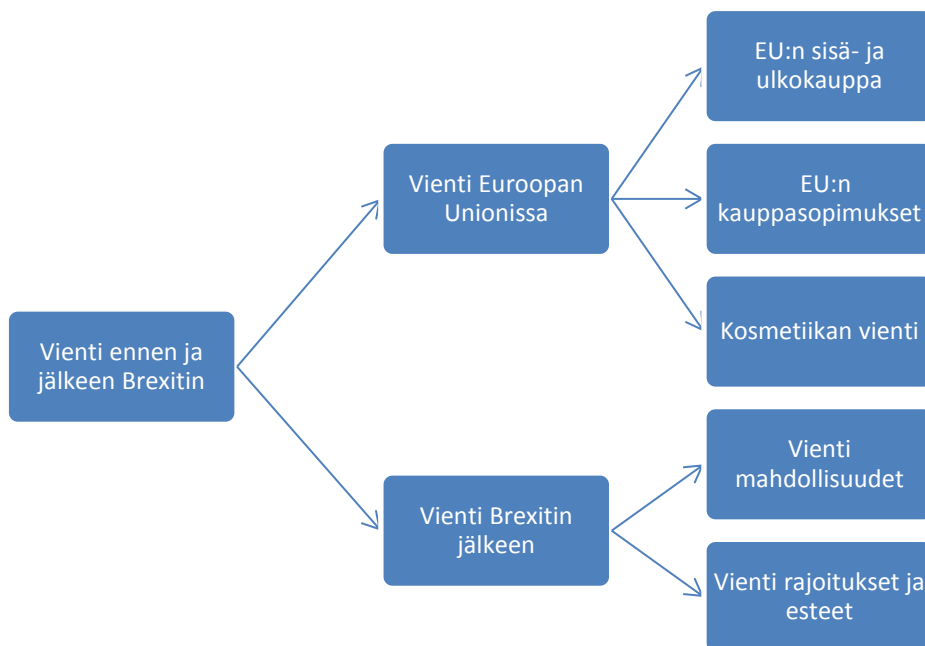
Vastaavasti Yleinen suomalainen asiasanasto listasi käsitteeseen liittyvät termit, joita ovat muun muassa hampaidenvalkaisu, hiusten hoito, ihonhoito, kasvohoito, kosmetiset tuotteet ja meikkaus. (Finton www-sivut 2018.)

3.3 Brexit

Brexit tulee englannin kielen termeistä Britain ja exit. Suomen kielelle käännettynä ne ovat Britannia ja poistua. Iso-Britannia on ollut Euroopan Unionin jäsen vuodesta 1973, mutta Brexitin jälkeen se ei olisi enää sen jäsenvaltio. Vaikutusten laajuus on vielä epäselvää. Yleisen menettelyn mukaan Brexitin olisi pitänyt tulla voimaan viimeistään vuonna 2019 maaliskuussa. (Eurooppatiedotuksen www-sivut 2019.)

3.4 Käsitteellinen viitekehys

Käsitteellisestä viitekehuksesta tulee ilmi aiheen käsitteet, joita ovat vienti ja Brexit. Käsitteiden lisäksi siitä tulee ilmi tutkimuksen raportin eteneminen ja jako. Teoria osuus on jaettu kolmeen pienempään osaan, kun taas empiirinen osa on jaettu kahteen osaan, kuten Kuviosta 1 tulee ilmi.

Kuvio 1. Käsitteellinen viitekehys.

4 EUROOPAN UNIONI JA VIENTI

Tässä luvussa käydään läpi millaisia eri vientimahdollisuuksia Euroopan Unionin jäsenmaassa toimiva yritys hyödyntää. Nämä kohdat käydään, jotta termit ja käytänteet olisivat esillä, kun siirrytään tutkimukseen Brexitin vaikutuksista vientiin. Aiheeseen tutustutaan Euroopan Unionin sisäkaupan ja ulkokaupan sekä vientiin tarvittavien asiakirjojen kautta.

4.1 Euroopan Unionin sisäkauppa

Euroopan Unioniin kuuluvat jäsenvaltiot ovat Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska, Saksa, Irlanti, Iso-Britannia, Tanska, Kreikka, Espanja, Portugali, Itävalta, Ruotsi, Suomi, Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekin tasavalta, Unkari, Viro, Bulgaria, Romania ja Kroatia. Kaikki edellä mainitut jäsenvaltiot kuuluvat Euroopan Unionin sisäkaupan piiriin. (Eurooppatiedotuksen [www-sivut 2019.](#))

Euroopan Unionin sisäkauppa tapahtuu sen sisämarkkinoilla. Sisämarkkinoiden tarkoituksena on mahdollistaa tavaroiden vapaa liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä, ja näin ollen luoda uusia mahdollisuuksia Euroopan Unionin sisällä toimiville yrityksille ja alentaa lopputuotteiden hintatasoa. (Euroopan Komission [www-sivut 2019.](#))

Vapaan liikkuvuuden periaate tarkoittaa sitä, että tullirajoja ja -verotusta ei ole käytössä jäsenvaltioiden sisällä toimivien yritysten välisessä kaupassa. Viennissä jäsenmaiden välillä ei sovelleta alkuperäsääntöjä. Euroopan Unionin ulkopuolelle vientiin sovelletaan tullausta ja yhtenäistä kauppapolitiikkaa. (Logistiikan Maailman [www-sivut 2019.](#))

EU:n sisäkaupassa vientiä kutsutaan yhteisömyynniksi. Sisäkaupassa tulliselvityksiä ei tarvitse tehdä, jos tavara on tuotettu kokonaan EU:n sisällä tai se on jo tullattu EU:n sisälle tullessaan, koska aikaisemmin mainittu tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaate on voimassa yhteisömyynnissä. Poikkeuksena on meri- ja ilmateitse tapahtuvat kuljetukset, jotka kulkevat kolmansien maiden tai kansainvälisten alueiden kautta. (Pehkonen 2000, 213.)

4.1.1 ETA -määritelmä

ETA:n, eli Euroopan Talousalueen, maihin kuuluvat kaikki aikaisemmin mainitut Euroopan Unionin jäsenmaat. Niiden lisäksi siihen kuuluvat myös Islanti, Liechtenstein ja Norja, mitkä ovat EFTA-maita. Sveitsi ei kuulu Euroopan Talousalueeseen, vaikka onkin EFTA-maa. (Tullin www-sivut 2019.)

Euroopan Talousalue on perustettu vahvistamalla ETA-sopimus, joka tuli voimaan vuonna 1994. Sen tarkoituksena on määritelly Euroopan Unionin sisämarkkinoiden laajentaminen myös EFTA-maihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ETA-sopimuksen alaiset valtiot ovat yhtä sisämarkkinaa, ja niiden sisällä toimivien yritysten kaupankäynti ja sitä kautta vienti olisi samanlaista kuin muissa Euroopan Unionin jäsenvaltioissa toimivien yritysten kanssa. Esimerkiksi vienti Saksaan ja Norjaan olisi samankaltaista keskenään, koska molemmissa olisi käytössä vapaan liikkuvuuden periaate. (EFTA:n www-sivut 2019.)

4.2 Euroopan Unionin ulkokauppa

Euroopan Unionin ulkokauppaan voi osallistua jokainen Euroopan Unionin jäsenvaltio, mutta valtiotasoisissa kauppaneuvotteluissa niitä edustaa Euroopan Komissio. Kauppasopimuksia ja -yhteistöistä päättää Komissio, joka tekee yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa. Euroopan Komissio on myös esillä WTO:n kokouksissa, jossa se edustaa Euroopan Unionia. (Eurooppatiedotuksen www-sivut 2019.)

Ulkokaupalla tarkoitetaan kaupankäyntiä Euroopan Unionin ja Euroopan Talousalueen ulkopuolisia maita, kuten esimerkiksi Amerikka (USA), Australia ja Kiina. Euroopan Unionilla on erilaisia kahdenvälisiä sopimuksia eri valtioiden tai maiden kanssa. Myös ne kuuluvat ulkokaupan piiriin. Näitä sopimuksia ovat muun muassa EFTA, GSP ja CETA. EFTA:n muotoa pohditaan seuraavassa luvussa tarkemmin. GSP-sopimus on Euroopan Unionin ja kehitysmaan välinen sopimus, ja vastaavasti CETA on Euroopan Unionin ja Kanadan välinen sopimus. Näillä sopimuksilla voidaan antaa tullietuus Euroopan Unioniin tuontiin tai vapautetaan maahantuontia kyseisistä valtioista. (Logistiikan maailman www-sivut 2019.)

Tavaran vienti Euroopan Unionin jäsenvaltiosta kolmanteen maahan on vientiä, ja siitä tulee maksaa vientitulli. Vientitullin hoitaa yleisesti viejä poikkeuksetta. Viennistä tehdään myös ilmoitus Tullille, ja se on nimeltään vienti-ilmoitus. Vienti-ilmoitus voidaan tehdä sähköisesti, ja sen liitteitä voivat olla muun muassa kauppalasku ja vientiluvat. (Pehkonen 2000, 225, 226.)

Riippuen siitä, mihin maahan tavaraa viedään, vientitullin suuruus ja tarvittavat asiakirjat vaihtelee. Nämä siksi, koska osa kolmansista maista kuuluu jonkin sopimuksen piiriin. Esimerkiksi EFTA-maahan vienti voi kuulua vapaan liikkuvuuden piiriin, ja siksi tullien määrä voi olla pienempi kuin EFTA-sopimuksen ulkopuoliseen maahan vienti. (Logistiikan maailman [www-sivut 2019](#).)

4.2.1 EFTA -määritelmä

Euroopan Unionilla on tällä hetkellä yksi sopimus neljän valtion kanssa. Ja tätä sopimusta kutsutaan nimellä EFTA-sopimus, joka muodostuu englannin kielen termistä The European Free Trade Association. Suomeksi käännettynä se on Euroopan vapaakauppajärjestö. Sopimus on solmittu seuraavien valtioiden kanssa: Islanti, Norja, Sveitsi ja Liechtenstein. Sopimuksen tarkoituksena on ollut yhdistää neljä edellä mainittua valtiota Euroopan Unionin sisäkaupan piiriin, jotta kaupankäynti näiden valtioiden kanssa helpottuisi ja vahvistuisi. EFTA on tällä hetkellä oma osansa Euroopan Unionia, joka toimii Euroopan Unionin kanssa kaupallisessa yhteistyössä. (EFTA:n [www-sivut 2019](#).)

EFTA-sopimusmaihin vienti on samankaltaista kuin ETA-maihin, poikkeuksena on Sveitsi. Sveitsi ei ole Euroopan Unionin jäsenvaltio, mutta kuitenkin kuuluu EFTA-maihin, minkä kautta se on tehnyt kahdenkeskeisiä sopimuksia Euroopan Unionin kanssa. Näihin sopimuksiin kuuluvat muun muassa henkilöiden vapaa liikkuvuus ja rajoitettu kaupankäynti. Kuitenkin näistä puuttuu tavaroiden vapaa liikkuvuus, mikä on käytössä muissa EFTA-maissa. (Euroopan Komission [www-sivut 2019](#).)

4.2.2 WTO -määritelmä

WTO:n jäsenmaita oli 164 vuonna 2016. Näihin kuuluvat muun muassa Euroopan Unionin jäsenmaat, kaikki EFTA-maat, Amerikka, Australia ja Kiina. Euroopan Unionin jäsenmaat kuuluvat tähän automaattisesti, kun liittyvät Euroopan Unionin jäseniksi. (WTO:n www-sivut 2019.)

Euroopan Unionin ulkomaankauppa tapahtuu WTO:n sopimusten mukaisesti, jos erillistä kahdenkeskeistä sopimusta ei valtioiden välillä ole. WTO on lyhenne englannin kielen nimestä World Trade Organization. Organisaation nimi viittaa kansainväliseen kauppaan. WTO:n tarkoituksena on helpottaa kansainvälistä kaupankäyntiä ja vakiinaistaa kaupankäynti käytänteitä. WTO:n hyväksymien sopimusten sisältö koskee tavaroita, palveluita ja aineettoman pääoman omistamista. Kaikkien jäsenmaiden tulee hyväksyä WTO:n periaatteet, ja niiden kautta ottaa käyttöön sen määrittämiä lakeja ja käytäntöjä. (WTO:n www-sivut 2019.)

4.3 Viennin asiakirjat

Vientiin tarvittavat asiakirjat on jaettu seitsemään ryhmään, mitkä ovat perus-, kuljetus-, tullaus- ja maksuliikenteen asiakirjat sekä tilastointi, alkuperätodistukset ja arvonlisävero. Perusasiakirja ryhmään kuuluu tarjous, kauppasopimus, kauppalasku, tilausvahvistus, pakkausluettelo, vakuutuskirja ja -todistus. Kuljetusasiakirjat ovat kuljetusmuoto kohtaisia, mutta niissä kaikissa on esimerkiksi kuljetussopimus. Tullausasiakirjoihin kuuluu tulli-ilmoitus, passitus asiakirja ja Ata Carnet. Maksuliikenteen asiakirjat perustuvat maksuehtoihin, jotka on määritelty kauppasopimuksessa ennen varsinaista vientiä. Tilastointiin kuuluu vain INTRASTAT. Alkuperätodistukset ryhmä sisältää muun muassa hankkijan ilmoituksen ja tavaratodistus. Arvonlisävero sisältää vain arvonlisävero ilmoituksen. (Melin 2011, 87-89.)

Vienti Euroopan Unionin jäsenvaltiosta toiseen, eli esimerkiksi Suomesta Iso-Britanniaan, vaatii pakollisia vientiasiakirjoja vain viidestä ryhmästä. Nämä ovat perus-, tullaus- ja kuljetusasiakirjat sekä tilastointi ja arvonlisävero. Perusasiakirjoista pakollisia

ovat kauppalasku ja toimitusehdoista riippuen myös vakuutuskirja tai -todistus. Tullausasiakirjoista pakollinen on passitusasiakirja. (Melin 2011, 87.)

INTRASTAT on tilastojärjestelmä, mikä on käytössä vain sisäkaupassa. Yhteisökaupaa tekevien yritysten tulee tehdä tilastoilmoitus kyseiseen järjestelmään kuukausittain jokaisesta fyysisestä tavarasta. (Pehkonen 2000, 214.)

Sisäkaupassa alkuperätodistuksia tai muita alkuperäselvitykseen tarvittavia asiakirjoja ei tarvita, koska on voimassa tavaroiden vapaaliikkuvuus. Jos tuote tuotetaan jäsenmaan lakia noudattaen, tuotetta voidaan markkinoida myös muihin jäsenmaihin kansallisten määräysten mukaisesti. (Logistiikan maailman www-sivut 2019.)

Vastaavasti ETA maihin vietäessä vain kolme asiakirjaryhmää sisältää pakollisia asiakirjoja. Nämä ovat perus-, kuljetus- ja tullausasiakirjat. Tilastointia ei sovelleta kaikkiin ETA-maihin, ja siksi se ei ole pakollisena ryhmänä. Sitä sovelletaan vain Euroopan Unionin jäsenvaltioihin. Kuten Euroopan Unionin valtiosta toiseen, myös ETA-maihin vietäessä pakollisia perusasiakirja ryhmän asiakirjoja ovat kauppalasku ja toimitusehdoista riippuen myös vakuutuskirja tai -todistus. Tullausasiakirja ryhmästä kaikki ovat pakollisia. Alkuperätodistusta voidaan tarvittaessa soveltaa. Sen käyttö ei kuitenkaan ole pakollista, ellei siitä ole määritelty sopimusehdoissa. (Melin 2011, 87-89.)

Kolmeen EFTA-maahan pätee ETA-maan viennin asiakirjat. Nämä maat ovat Islanti, Liechtenstein ja Norja. Sveitsillä on kahdenkeskeisiä sopimuksia Euroopan Unionin kanssa, ja siksi se on EFTA-maista ainoa, mikä ei kuulu ETA:n piiriin. (EFTA:n www-sivut 2019.)

Vienti kolmanteen maahan vaatii perus-, kuljetus- ja tullausasiakirja ryhmistä asiakirjoja. Alkuperätodistukset ja maksuliikenteen asiakirjat riippuvat niin maasta kuin sopimusehdoista. Perusasiakirjoista tarvitaan kauppalasku ja vakuutuskirja, kun taas tullausasiakirjoista kaikki. Tullauksen asiakirjoista Ata Carnet on käytössä vain väliaikaisessa viennissä. (Melin 2011, 87.)

5 KOSMETIIKAN VIENTI

Tässä luvussa pohditaan kosmetiikan vientiä. Ensin käydään läpi, millaista on suomalainen kosmetiikka. Sen jälkeen pohditaan kosmetiikan lainsäädäntöä Suomessa ja Euroopan Unionissa.

5.1 Suomalainen kosmetiikka

Voidaan yleisesti todeta, että suomalainen kosmetiikka perustuu kolmeen pääpiirteeseen: puhtaus, pohjoinen luonto ja vastuullisuus. Kaikkien suomalaisten tuntema, tai ainakin suomalaisesta kosmetiikasta kiinnostuneiden tuntema, kosmetiikan valmistaja Lumene, toimii hyvänä esimerkkinä siitä, millaista on suomalainen kosmetiikka. Lumenen visioksi voisi määritellä sen, että se tarjoaa suomalaisille laadukkaita tuotteita, joiden raaka-aineina käytetään Suomen luonnosta saatavia, kuten erilaiset marjat ja lähdevesi, ainesosia. Sen Lumene on saavuttanut viimeisen 50 vuoden aikana. (Business Finlandin [www-sivut 2019.](#))

Muita vähemmän tunnettuja esimerkkejä ovat Olivia Klein, Niki Newd, Henua Organics, Supermood ja Choice Finland. Olivia Klein pyrkii hyödyntää luonnosta saatavia ainesosia, jotka ovat luomuviljelty. Sen tuotteissa ei ole käytetty väriaineita tai hajusteita. Niki Newd perustuu elintarvikelaatuisiin raaka-aineisiin, ja siksi sen tuotteet eivät sisällä alkoholia. Henua Organicsin tuotteissa ei ole käytetty vettä tai täyteaineita, ja siksi aktiiviainesosien laatu on ollut yritykselle hyvin tärkeää. Aktiiviainesosina on käytetty muun muassa koivun mahlaa ja ruusuvettä. Supermood lähestyy kosmetiikkaa holistisesti, eli fyysinen ja henkinen hyvinvointi ovat toisiaan tukevaa hyvinvointia. Supermood ei valmista vain kosmetiikkaa, vaan sen lisäksi myös muun muassa lisäravinteita ja suklaata. Choice Finlandin perustajalle ympäristöystävällisyys on hyvin tärkeää, ja siksi Choice Finland ei käytä tuotteissaan eläinperäisiä ainesosia ja pakkausmateriaalit ovat täysin kierrätettäviä. (Business Finlandin [www-sivut 2019.](#))

5.2 Kosmetiikan lainsäädäntö ja säädökset

Euroopan Unionin säädös 1223/2009 määrittää kosmeettisten valmisteiden tuottamista, markkinoille asettamista ja kuljettamisen maiden välillä koskevat määräykset, joita tulisi jokaisessa jäsenvaltiossa noudattaa. Laki kosmeettisista valmisteista 2013/492 määrittää valvontaviranomaisen, sen valvontakeinot ja kosmeettisten tuotteiden pakkausten vaatimukset.

Laki kosmeettisista valmisteista ja Euroopan komission säädös kosmeettisista valmisteista eivät sisällytä erillistä mainintaa kosmetiikan kuljettamisesta, joten siihen voidaan soveltaa kuljetusmuodon omaa lakia, kuten esimerkiksi maantiekuljetuksessa tiekuljetuslakia.

Kosmetiikan tuotteiden maahantuontia Suomessa valvoo Tulli, riippumatta siitä tuodaanko tuotteet EU:sta vai kolmannesta maasta. Vastaavasti tuotteiden valmistuksesta myyntiin johtavaa prosessia valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). (Laki kosmeettisista valmisteista, 5§.)

Tukes valvoo kosmetiikka tuotteita omatoimisesti pistokokein. Näitä kokeita tehdään myös sen jälkeen, kun tuote on jo tuotu markkinoille. Valvontatoimia lisätään tuotteen kohdalla, jos kuluttajat ovat ilmoittaneet sen olevan vaatimusten vastainen tai tuotteesta on tehty ilmoitus RAPEX-järjestelmään. (Tukesin www-sivut 2019.)

RAPEX on lyhenne englannin kielen termistä The Rapid Alert System for Dangerous Non-food products. Sitä voidaan kutsua myös nimellä Safety Gate. RAPEX-järjestelmä on Euroopan Unionin ja ETA:n alueilla toimivien viranomaisten, kuten Suomen Tulli ja Tukes, yhteinen järjestelmä, jonka tarkoituksena on ylläpitää vaaralliseksi merkittyjen tuotteiden listaa. Lista ei rajoitu vain kosmeettisiin tuotteisiin. (Euroopan Komission www-sivut 2019.)

Kosmeettisista tuotteista aerosolia sisältävät tuotteet tulkitaan vaarallisia aineita sisältäviksi ilmakuljetuksissa. Näitä tuotteita ovat esimerkiksi erilaiset parfyymit ja hiuslakat. Siviilimatkustuksessa niitä voidaan kuljettaa ruumassa ja käsimatkatavaroissa,

mutta kuitenkin hyvin suojattuina ja pienissä määrissä. Ja riippuen siitä mitä kuljetettava tuote sisältää voidaan tuote merkitä vaaralliseksi, silloin tuotetta tulee kuljettaa asianmukaisesti eri kuljetusmuotojen vaarallisten tuotteiden kuljetusmääräysten mukaisesti. (Traficommin www-sivut 2019.)

Kosmetiikan tuotteen ollessa vaarallinen terveydelle, voidaan sen maastavienti kieltää valvontaviraston, eli Tullin, toimesta. Kielto voi olla väliaikainen tai pysyvä. Maastaviennin väliaikaiskieltoon ei voi, eikä lain mukaan saa, hakea erillistä muutosta tehden valituksen valvontaviranomaisen päätöksestä. (Laki kosmeettisista valmisteista, 12§, 20§.)

Ennen tuotteen julkaisua asiakkaalle, tulee siitä tehdä ilmoitus EU:n komissiolle. Tämä ilmoitus tulee sisältää muun muassa tuotteen tiedot, vastuuhenkilön tiedot, tuotantoyrityksen tiedot, alkuperämaan ja jäsenvaltion, jonka markkinoille tuote aiotaan viedä tulevaisuudessa. (Euroopan Unionin säädös 1223/2009, artikla 13.)

Kosmeettisesta tuotteesta tulee tehdä valmisteen tuotetiedot sisältävä lomake, ja sitä tulee säilyttää kymmenen vuotta tuotteen markkinoille asettamisesta asti. Lomake tulee sisältää seuraavat tiedot: kosmeettisen tuotteen tuoteseloste, turvallisuusraportti, raporttivalmistuksesta, todistetut vaikutukset ja tuotannon eläinkokeiden data, jos käytetty. Valmisteen tuotetietolomake tulee olla saatavilla tarvittaessa valvontaviranomaisille. (Euroopan Unionin säädös 1223/2009, artikla 11, 30.)

Kosmetiikan pakkauksissa olevat tuoteselosteet tulevat olla suomeksi ja ruotsiksi, jos tuotetta myydään Suomen markkinoilla. Vastaavasti, jos tuotetta myydään Iso-Britanniassa, tulee tuoteseloste olla englanniksi. Jos tuotteella ei ole pakkausta, tulee asiakkaalle antaa tuoteseloste erillisenä, esimerkiksi esitteenä. (Laki kosmeettisista valmisteista, 21§, 22§.)

Pakkauksessa tulee tuoteselosteen lisäksi näkyä ohjeistus tuotteen asianmukaisesta ja turvallisesta hävittämisestä. Tästä huolehtii se, joka tuotteen tuo markkinoille, esimerkiksi viejä tai tuottaja, tai se, joka myy tuotetta omissa nimissään, esimerkiksi vastaanottaja tai jälleenmyyjä. Toimitusketjun tulee olla selkeä ja läpinäkyvä, jotta tuottaja tai

jälleenmyyjä voi tarvittaessa selvittää sen valvontaviranomaiselle. Näitä tietoja voidaan tarvittaessa valvontaviranomaisen toimesta pyytää kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tuote-erä on saapunut jälleenmyyjän haltuun. (Euroopan Unionin säädös 1223/2009, artikkelat 3,4 & 7.)

6 BREXIT JA VIENTI

Brexit on, vielä kirjoitus hetkellä, monimutkainen ja muuttuva käsite. Tämän takia sen eri vaiheiden läpi käynti on oleellista ennen aiheeseen syventymistä, jotta sen moniulotteiset vaikutukset voidaan käydä läpi selkeästi.

Vuonna 2016, Iso-Britanniassa äänestettiin Brexitistä, ja silloin äänestyksen tuloksena oli seuraava: kansasta 51,9% sanoi kyllä ja 48,1% sanoi ei. Silloin aloitettiin Brexitin valmistelu, ja Iso-Britannialle annettiin aikaa 29. maaliskuuta 2019 asti hoitaa eroamiseen liittyvät asiat, kuten sopimus Euroopan Unionin kanssa eroamisen muodosta. (Wheeler & Seddon 2019.)

Virallinen lähtölaskenta Brexitille alkoi 29. maaliskuuta vuonna 2017, kun Iso-Britannian pääministeri allekirjoitti perussopimus 50. artiklan. Iso-Britannian media otti aiheeseen kantaa muun muassa julkaisemalla palapelikuvan Euroopan Unionista, josta Iso-Britannian palanen puuttui. Palan tilalle oli kirjoitettu: ”Tänään Britannia astuu kohti tuntematonta.” Iso-Britannia teki Euroopan Unionin kanssa sopimuksen, jossa osapuolet sopivat Euroopan Unionin ja Iso-Britannian kansalaisten oikeuksista ja Pohjois-Irlantia koskevasta varasuunnitelmasta. Mediassa tästä sopimuksesta käytettiin termiä avioero lasku. (Brexit timeline: the key dates... 2019.)

Iso-Britannia julkaisi 25. marraskuuta 2018 monisata sivuisen Poistumissopimuksen (Withdrawal Agreement), joka sisälsi aikaisemmin mainitun varasuunnitelman. Tämä sopimus oli pitkien neuvotteluiden tulos, mitkä käytiin ensi Iso-Britannian hallituksen kesken, ja lopuksi Euroopan Unionin kanssa. (Brexit timeline: the key dates... 2019.) 10. joulukuuta vuonna 2018 Euroopan unionin tuomioistuin antoi määräyksen, jossa Iso-Britannialle annettiin oikeus peruuttaa eroaminen Euroopan Unionista ilman, että siihen tarvittaisiin muiden jäsenmaiden erillistä lupaa (Wheeler & Seddon 2019).

Ison-Britannian oli määrä erota Euroopan Unionista 29. maaliskuuta vuonna 2019 mennessä, eli lähes kaksi vuotta kansanäänestyksen jälkeen ja kaksi vuotta Brexitin aloittamisesta. Näin ei kuitenkaan käynyt. Monen hylätyn sopimusehdotuksen jälkeen, Iso-Britannia on pyytänyt Brexitin lykkäämistä. Ensin sitä lykättiin 22. toukokuuta 2019, mutta ennen kuin oli huhtikuu päättynyt, oli Iso-Britannia saanut puolen vuoden

lykkäyksen Brexitille. Tällä hetkellä, eli kirjoitushetkellä, Brexitin pitäisi virallistua ennen tai viimeistään 31. lokakuuta 2019. Jos Brexit vahvistuu vuoden 2019 loka-kuussa, sen siirtymisaika päättyisi 31. joulukuuta vuonna 2020, ja Iso-Britanniassa siihen liittyvät lainsäädännöt voisivat olla voimassa vasta 1. tammikuuta 2021 alkaen. Nämä perustuvat artikkelin kirjoittajien mukaan sopimusehdotukseen, jota ei molemmat osapuolet ole vielä hyväksyneet. Tämä olisi suuntaa antava siirtymisajalle, minkä aikana yritykset voisivat varustautua uuteen Brexitin jälkeiseen aikaan. (Wheeler & Seddon 2019.)

Tällä hetkellä Iso-Britannialla on kolme vaihtoehtoa: Euroopan Unionista eroaminen erosopimuksen ehdoilla, eroaminen äkillisesti tai Brexitin lopullinen peruminen. Eroaminen sopimuksella antaisi siirtymisajan, kun taas äkillinen eroaminen tapahtuisi ilman siirtymäaikaa. Se mihin näistä Iso-Britannia päätyy, on vielä vaikea arvioida. Iso-Britannian kansalaisten mielipidemittauksessa aiheesta todettiin, että suurin osa kansalaisista on äkillisen eron kannalla. (Sipilä 2019.)

Jos aikaisemmin mainittu eroaminen olisi tapahtunut maaliskuun 30. päivä, olisi vienti Iso-Britanniaan muuttunut paljon. Iso-Britannia olisi tulkittu niin sanotusti kolmanneksi maaksi, ja sinne vienti olisi muuttunut hankalammaksi pienelle tuottajalle. Vastuuhenkilöt muuttuisivat merkittävästi. Jos yritys ja sen edustaja, eli vastuuhenkilö, on Iso-Britanniasta, hän ei voi olla Euroopan Unionin sisällä vastuuhenkilö. Euroopan Unionin sisällä tulee olla toinen vastuuhenkilö, joka on Euroopan Unionista. Vastuuhenkilöiden tehtävät pysyvät samoina, määrä vain käytännössä lisääntyisi. Vastuuhenkilöksi määritetään yleensä maahantuojia, jos näin ei haluta toimia, tulee siitä tehdä kirjallinen valtuutuskirja. (Euroopan Komission www-sivut 2019.)

Mahdollisia ongelmia Brexitin jälkeisessä kaupankäynnissä ja viennissä Iso-Britanniaan voisivat olla tulli- ja standardisoinnin esteet. Käytännössä ongelmia voisivat olla esimerkiksi tullikulujen mahdollinen nousu ja selkeiden vientiohjeiden puuttuminen. Se kuinka paljon ne vaikuttaisivat, oli vielä vaikea arvioida artikkelin kirjoitus hetkellä. (Kuivaniemi 2016.) Toisessa artikkelissa pohdittiin tuolloin viennin muutoksia kansanäänestyksen jälkeen. Tuloksena todettiin, että vienti hidastui monella alalla, mutta vaikutukset eivät olleet pysyviä, ja viennin lasku oli vähäinen. (Koivisto 2016.)

6.1 Brexitiin varautuminen

Yritysten, jotka myyvät tai kuljettavat tavaroita Iso-Britanniaan tai sen kautta, tulisi varautua soveltamaan WTO:n sääntöjä ilman tullietuuksia jo 30. maaliskuuta 2019 eteenpäin. Näin toimitaan, kunnes Brexit ja sen ehdot vahvistuvat. Iso-Britannian aikaisemmin myöntämät tuonti- ja vientiluvat eivät ole olleet voimassa aikaisemmin mainitusta päivästä eteenpäin. (Euroopan Unionin julkaisutoimisto 2019, 2, 3.)

Käytännössä yritysten tulisi varautua tulliraja menettelyiden muutoksiin. Näitä muutoksia ovat INTRASTAT-ilmoituksen vaihtuvat vientitulli-ilmoituksiin, tullien tasot tai mahdollinen tullittomuus, maahan vietäessä tarvittavat tullausasiakirjat lisääntyvät ja viennin kustannukset nousevat merkittävästi. Tullien taso tai mahdollinen tullittomuus ovat osapuolten sovittavissa, joten niiden sisältöä ei vielä varmuudella tiedetä. Vientikustannusten nousu koostuu muun muassa vientitulli-ilmoituksesta ja sen menettelyistä. (Logistiikan maailman www-sivut 2019.)

Brexitiin voidaan varautua eri tavoin. Varmuusvarastointi ja YT-neuvottelut ovat esimerkkejä yritysten reagoinnista mahdollisiin vientiongelmiin tulevaisuudessa. YT-neuvottelut ovat käynnissä, koska yksi viennin ongelmista voi olla tuotteiden viennin hidastuminen esimerkiksi tullauksen takia, mikä johtaa asiakkaiden vähentymiseen. Vastaavasti varmuusvarastointi on nimensä mukaisesti varastointia yli tarpeen. Esimerkiksi varastoinnin määrä on yleensä kahden viikon tarpeet, mutta varautumisen takia varastoidaankin jopa kahdeksan viikon tarpeet. Näillä varautumisten erona on yritysten toimipaikkojen sijainti, toisella on toimipaikka Iso-Britanniassa ja toisella ei. Kun yrityksellä on molemmissa maissa toimipisteet, varautumiseksi on muodostunut varmuusvarastointi. (Mäntylä 2019.)

Viennin kuljetukset tulevat todennäköisesti hidastumaan merkittävästi Brexitin tullessa voimaan. Niiden lisäksi Ulkoministeriö arvioi, että kustannukset tulevat myös nousemaan merkittävästi. Tämän takia mahdollisten tytäryhtiöiden perustaminen Iso-Britanniaan voi olla mahdollinen ratkaisu viennin tuleviin ongelmiin. Patentit voivat olla merkittävä osa yrityksen tuotteita, ja sen takia tulee yritysten tarkistaa ovatko tuotteet edelleen suojattuja myös Brexitiin jälkeen. (Krogerus & Veräjänkorva 2019.)

6.2 Pehmeä, Puolipehmeä ja Kova Brexit

Yrityksille tärkein osa Brexit keskustelua on Brexitin vaikutukset, ja niitä voidaan mitata tällä hetkellä lähinnä vain Brexitin ”kovuuden” mukaan. ”Kova” Brexit tarkoittaisi käytännössä esimerkiksi korkeita tullausmaksuja ja rajaesteitä. ”Puolipehmeä” Brexit tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi tavarankauppa pysyisi Euroopan Unionin sisämarkkinoiden piirissä, mutta Iso-Britannia ei olisi muuten osana Euroopan Unionin sisämarkkinoita. (Yrittäjien www-sivut 2019.)

Pehmeällä Brexitillä tarkoitetaan Brexitin lopullista perumista, mikä on epätodennäköisin vaihtoehto kaikista Brexit-malleista. Mediassa tästä on käytetty termiä ”no-Brexit”. Epätodennäköisyys lisääntyi, kun Iso-Britanniassa perustettiin niin sanottu Brexit-puolue. Nimensä mukaisesti, puolueen perustustarkoituksena on hoitaa Brexit loppuun asti Iso-Britannian hyväksi. Pehmeä Brexit ei muuttaisi nykyisiä vientimenetelmiä tai rajoituksia, koska Iso-Britannia pysyisi Euroopan Unionin jäsenenä ja osana sisämarkkinoita. (Mullineux 2019, 17-25.)

Puolipehmeä Brexit olisi ”kovempi” versio pehmeästä Brexitistä, koska siinä Iso-Britannia ei olisi osa Euroopan Unionia, mutta saattaisi kuitenkin olla osana Euroopan Unionin Talousaluetta. Kosmetiikan vienti muistuttaisi vientiä joko Norjaan, Kanadaan tai Sveitsiin. Puolipehmeässä Brexitissä tullauskäytänteet saattaisivat muuttua, koska EFTA-maat eivät kuulu tulliyhteistyön piiriin. Norja-mallissa kosmetiikan viennissä muuttuisi tullauskäytänteet, kun taas Sveitsi-mallissa tullauskäytänteiden lisäksi voidaan rajoittaa Iso-Britannian maahantuontia. Iso-Britanniassa on ehdotettu mallia, johon kuuluisi tulliyhteistyö ilman palveluita. Ehdotuksesta käytetään termiä Kanada-malli. (Mullineux 2019, 17-25.)

Kovasta Brexitistä media on käyttänyt termiä ”no-deal”. Tämä tarkoittaisi sitä, että osapuolet eivät olisi saaneet aikaan sopimusta, jonka molemmat osapuolet olisivat hyväksyneet ennen Brexitin takarajaa. Tästä voidaan myös käyttää termiä WTO-malli, mikä tarkoittaisi, että Iso-Britannian tulkittaisiin kolmanneksi maaksi, ja kosmetiikan vientiä voisi rajoittaa mahdolliset rajaesteet. Näitä voisi olla esimerkiksi jonkin tietyn ainesosan vienti Iso-Britanniaan kiellettäisiin Iso-Britannian toimesta. (Mullineux 2019, 17-25.)

7 SOPIMUSMALLIT

Mahdollisia sopimusmalleja on kolme: Norja, Kanada/Sveitsi, ja WTO. Norja-mallissa sopimuksesta käytetään termiä EEA-sopimus ja Kanada/Sveitsi-mallissa FTA-sopimus. Brexitin lyhyenaikavälin vaikutukset ovat ennusteen mukaan samat sopimusmuodosta riippumatta. Näitä vaikutuksia ovat muun muassa yritysten velka- ja osake-rahoitukset kallistuvat ja punnan arvo laskee merkittävästi muihin valuuttoihin nähden. EEA-sopimuksessa Iso-Britannian markkinaosuuksia Euroopan Unionin alueella vähennetään hiljalleen lievästi, kun vastaavasti FTA-sopimuksessa markkinaosuuksien vähentäminen olisi EEA-sopimusta lievempiä. (Lehmus & Suni 2016.)

Kolmesta sopimusmallista kosmetiikan vientiin paras vaihtoehto olisi niin sanottu Norja-malli, koska muut viennin käytänteet pysyisivät samoina paitsi tullauksen sisäiset asiat. Sveitsi-malli olisi toisena, koska siinä muuttuisi tullauksen lisäksi monia muita, riippuen sopimuksen sisällöstä, mutta sopimusmallissa on mahdollisuus pysyä sisämarkkinoilla. Ja viimeisenä mallina olisi WTO-malli, koska silloin kosmetiikan vienti olisi vientiä kolmanteen maahan.

Seuraavaksi syvennyttään näihin kolmeen muotoon, ja siihen miten edellä mainittuihin johtopäätöksiin saavuttiin.

7.1 Norja-malli

Niin sanotusti Norja-malli tarkoittaisi käytännössä, että Britannia osallistuisi Euroopan Unionin sisämarkkinoihin yhtä lailla kuin muut Euroopan Unionin jäsenmaat, mutta tämän lisäksi Britannia olisi ETA-maa, ja sen tulisi noudattaa Euroopan Unionin vapaaliikkuvuuden sääntelyä ilman, että se osallistuisi niiden päätöksentekoon. Yritysten näkökulmasta tämä malli muuttaisi käytännössä hyvin vähän, kosmetiikan vienti Britanniaan olisi edelleen samankaltaista kuin aikaisemmin, mutta erona olisi mahdollisten tullikäytänteiden muuttuminen. Tämä siksi, koska EFTA-maan ETA-sopimus ei sisällä tullausyhteistyötä. (Nymann-Lindegren 2016.)

Norja-mallissa tavaroiden vapaaliikkuvuus periaate on voimassa. Poikkeuksena kuitenkin olisi erillisehto, jossa määrätään, että tuotteiden alkuperäselvitykset tulee suorittaa, jotta voidaan varmistua, että tuote on tuotettu ilmoitetussa maassa säädösten mukaisesti. (Lehmus & Suni 2016.)

Jos osapuolet vahvistavat niin sanotun Norja-mallin, tulee kosmetiikan vienti olemaan samankaltaista kuin Euroopan Unionin sisällä tälläkin hetkellä kaikilta muilta osa-alueilta. Ongelmaksi kosmetiikkayritykselle tulisi tullauskäytänteiden muuttumisesta, ja niiden käyttöön ottamisesta. Tässä mallissa käytössä olisi aikaisemmin mainitun EFTA-maan asiakirjat, mitkä ovat samat kuin ETA-maahan vietäessä. Näiden lisäksi käyttöön tulisi ottaa myös alkuperätodistukset ryhmä kokonaisuudessaan. Vastaavasti kosmetiikan asiakirjoista mikään ei muuttuisi, koska tuottaminen ja vienti tapahtuu edelleen Euroopan Unionin Talousalueen sisällä.

7.2 Kanada/Sveitsi-malli

Kanada/Sveitsi-mallissa Britannian yhteistyö Euroopan Unionin kanssa olisi huomattavasti monimutkaisempaa. Jokainen sopimus olisi erillinen, mikä antaisi Britannialle mahdollisuuden neuvotella esimerkiksi tullauskäytänteistä ja maahantuonnista. Se, mitä tämä tarkoittaisi kosmetiikkayrityksille, on hankala arvioida ilman Britannian mahdollisia sopimusehdotuksia Euroopan Unionille. (Nymann-Lindegren 2016.)

Vaikka tässä sopimusmallissa osapuolet voivat tehdä erillisiä sopimuksia useista eri asioista, niin silti tämä sopimusmalli ei ole niin kattava kuin aikaisemmin mainitun Norja-mallin sopimus. Tämä siksi, koska Norja-mallissa on selkeästi esillä oikeuden ja velvollisuudet, kun taas Kanada/Sveitsi-mallissa sopimuksia on useita kymmeniä, ja niiden sisällöt sovittavissa osapuolten kesken. (Lehmus & Suni 2016.)

Jos osapuolet vahvistavat niin sanotun Kanada/Sveitsi-mallin, voi se muuttaa kosmetiikan vientiä monelta osalta tullauksen lisäksi, mutta se olisi täysin riippuvainen molempien osapuolten hyväksymästä sopimuksesta. Sopimuksissa voidaan rajata maahantuontia rajusti jonkin tietyn ainesosan kohdalta tai jopa ulkomaisen kosmetiikan tuontia rajoitetaan kokonaisuudessaan rajusti. Tässä mallissa tarvittavat asiakirjat ovat

kolmannen maan asiakirjat, koska Sveitsi tai Kanada eivät kuulu Euroopan Unionin Talousalueen piiriin.

7.3 WTO-malli

Iso-Britannian ero Euroopan Unionista ei artikkelin mukaan poista siltä WTO:n jäsenyyttä, vaan muuttaa sen itsenäiseksi jäseneksi. Itsenäisen jäsenyyden takia tulee Britannian tehdä uudet sopimukset Euroopan Unionin lisäksi muiden maiden kanssa. WTO:n määräysten mukaisesti kummankin osapuolen tulee pitää esimerkiksi tullauksen tariffit samalla tasolla, eli niiden tulee olla yhdenmukaiset kaikille, myös sopimuksen ulkopuolisille. Esimerkiksi tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että tuotteen tullauksesta maksettaisiin Saksaan ja Iso-Britanniaan sama, esimerkiksi 9%, tariffi kulut. (Wheeler & Seddon 2019.)

WTO-malli olisi merkittävästi nykyiseen Euroopan Unionin jäsenen sopimusmallista eroavainen. Se nostaisi tullista tulevia kuluja ja poistaisi vapaanliikkuvuuden Britanniaan, minkä vuoksi kaupankäynti Euroopan Unionin jäsenmaiden kanssa vähentyisi merkittävästi. Kaupankäynti muiden Euroopan Unionin jäsenmaissa sijaitsevien yritysten kanssa nousisi, koska sisämarkkinoilla viennin kustannukset olisivat alhaisempia kuin ulkomarkkinoilla. Britannian markkinoiden kilpailutilanne muuttuisi, koska osa yrityksistä saattaisi poistua markkinoilta kulujen noustessa. (Lehmus & Suni 2016.)

Mahdollisen sopimuksettoman eron, eli WTO-mallin, kohdalla vaikutukset kosmetiikan vientiin voivat olla merkittävät, koska Iso-Britannia ei olisi enää osana Euroopan Unionin Talousaluetta. Tämän takia kosmetiikan vienti ei tapahtuisi enää sisämarkkinoilla, vaan se siirtyisi ulkokauppaan. Tässä tapauksessa kosmetiikan vienti Iso-Britanniaan vaatisi ulkokaupan asiakirjat, mitkä ovat perus-, kuljetus- ja tullausasiakirjaryhmät. Kosmetiikan valmistukseen tarvittavat asiakirjat edelleen pätevät, koska tuotanto ei ole siirtynyt Euroopan Unionin ulkopuolelle. WTO-mallissa on myös sama ongelma kuin Kanada/Sveitsi-mallissa, joidenkin ainesosien maahantuonti voidaan kieltää ja ulkomaisten yritysten kosmetiikan tuotteiden maahantuontia voidaan rajoittaa.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen sisältö kokonaisuudessaan. Yhteenvedossa käydään läpi tutkimuksen teoreettinen ja empiirinen osuus. Vastaavasti pohdinta koostuu tutkimuksen tutkimusasetelman läpi käynnistä ja tutkimuksen onnistumisen pohdinnasta.

8.1 Yhteenveto

Tutkimuksen teoria osuus alkoi luvusta Euroopan Unioni ja vienti, missä käytiin läpi Euroopan Unionin sisä- ja ulkokaupan määritelmät sekä erilaisia sopimusmuotoja, joita Euroopan Unionilla on eri valtioiden kanssa. Kolme sopimusmuotoa käytiin syvemmin läpi, ja ne olivat ETA-, EFTA- ja WTO. ETA on lyhenne Euroopan Unionin Talousalueesta, ja se tarkoittaa Euroopan Unionin sisämarkkinoita, missä vienti on yhteisömyyntiä. EFTA on lyhenne The European Free Trade Association (Euroopan vapaakauppajärjestö) nimestä, ja siihen kuuluvat Islanti, Norja, Sveitsi ja Liechtenstein. Sopimuksen tarkoituksena on yhdistää edellä mainitut valtiot Euroopan Unionin sisäkaupan piiriin. WTO on lyhenne World Trade Organization nimestä, ja järjestön tarkoituksena on helpottaa kansainvälistä kaupankäyntiä vakinaistamalla sen käytänteitä.

Näiden jälkeen käytiin läpi viennin asiakirjat sisä- ja ulkokaupassa. Asiakirjat voidaan jakaa seitsemään ryhmään: perus-, kuljetus-, tullaus- ja maksuliikenteen asiakirjat sekä tilastointi, alkuperätodistukset ja arvonlisävero. Vienti Euroopan Unionin jäsenvaltiosta toiseen, eli sisäkauppa, vaatii näistä ryhmistä vain viisi, kun taas vienti kolmannen maahan, eli ulkokauppa, vaatii näistä ryhmistä vain kolme.

Kosmetiikan vienti luvussa pohdittiin, millaista on suomalainen kosmetiikka ja mitä kosmetiikan lainsäädäntö säätelee kosmetiikan viennistä. Suomalainen kosmetiikan pääpiirteet ovat puhtaus, pohjoinen luonto ja vastuullisuus. Kosmetiikkaa säätelee Suomessa kaksi lakia: Laki kosmeettisista valmisteista ja Euroopan Komission säädös kosmeettisista valmisteista. Kumpikin laki määrittelee tarkasti mitä loppuasiakkaalle näkyvä pakkaus tulee sisältää ja millä kielellä.

Tutkimuksen empiirinen osuus alkoi luvusta Brexit ja vienti, missä käytiin aluksi läpi Brexitin vaiheita, jonka jälkeen siirryttiin käsittelemään yritysten Brexitiin varautumista yleisesti. Luvun lopussa pohdittiin Brexitin ”kovuutta”. Brexit-prosessi alkoi kansäänestyksellä vuonna 2016, ja sen oletetaan päättyvän vuoden 2019 lokakuun lopussa. Varmuutta tästä ei ole, koska Brexit on saanut jatkoaikaa jo kahdesti, ensin vuoden 2019 maaliskuussa ja sitten saman vuoden huhtikuussa. Brexitiin varautumista tapahtui kahdella tavalla: varmuusvarastointi ja YT-neuvottelut. Kolmannesta vaihtoehdosta kertoi Suomen Ulkoministeriö. Kolmas vaihtoehto olisi tytäryhtiöiden perustaminen Iso-Britanniaan mahdollisten vientiongelmien välttämiseksi. Brexitin ”kovuuden” voidaan jakaa kolmeen muotoon: pehmeä, puolipehmeä ja kova. Pehmeä tarkoittaisi Brexitin lopullista perumista, mikä on asiantuntijoiden mukaan kaikista muodoista epätodennäköisin. Puolipehmeällä Brexitillä viitataan Norja ja Kanada/Sveitsimalleihin, joissa Iso-Britannia ei olisi Euroopan Unionin jäsen, mutta kuuluisi edelleen sen sisämarkkinoille. Viimeisenä muotona on kova Brexit, mikä tarkoittaisi WTO-mallin mukaista järjestelyä. Tässä mallissa Iso-Britannia olisi kolmas maa, ja näin ollen vienti kuuluisi ulkokaupan piiriin.

Luvussa Sopimusmallit pohdittiin edellä mainittujen sopimusmallien mahdollista sisältöä ja vaikutusta kosmetiikan vientiin. Sopimusmalleja oli kolme: Norja, Kanada/Sveitsi ja WTO. Näistä kolmesta mallista todettiin, että Norja-malli olisi kosmetiikan viennin kannalta paras vaihtoehto, ja vastaavasti huonoin olisi WTO-malli. Norja-mallissa Iso-Britannia olisi edelleen osana Euroopan Talousaluetta, ja siksi vapaanliikkuvuuden sääntely koskisi vientiä edelleen. Erona olisi alkuperäselvitysten teko. Kosmetiikan vienti muuttuisi siis lähinnä vain tullauskäytänteiden kohdalta. Kanada/Sveitsi-mallissa Iso-Britannian olisi mahdollista neuvotella esimerkiksi tullauskäytänteistä ja maahantuonnista. Vaikutukset kosmetiikan vientiin riippuvat siitä, mitä osapuolet tässä mallissa sopivat, mutta olisi mahdollista, että jonkin ainesosan maahantuonti kiellettäisiin kokonaan tai ulkomaisen kosmetiikan maahantuontia rajoitetaan. Viimeisenä sopimusmallina on WTO-malli. Tässä mallissa Iso-Britannia ei olisi enää osana Euroopan Unionia tai Euroopan Talousaluetta, joten se tulkittaisiin kolmanneksi maaksi. Kosmetiikan vienti muuttuisi merkittävästi, koska kyse olisi ulkokaupasta. Tullauskäytännöt muuttuisivat merkittävästi, koska vapaanliikkuvuuden säännökset eivät enää soveltuisi vientiin.

8.2 Pohdinta

Tutkimuksen alussa käytiin läpi tutkimuksen asetelma, johon kuuluivat tutkimusongelma, -kysymykset, -rajoitukset, -menetelmä ja luotettavuudenvarmistus. Tutkimuksen ongelmaksi määriteltiin Brexitin vaikutukset vientiin, kun lähtömaana on Suomi. Tutkimuksen aluksi määriteltiin tutkimuskysymykset. Näiden pohjalta pohditaan tutkimuksen validiteettia. Tutkimuksesta rajattiin tullaus ja politiikka, jotta tutkimuksen aihe pysyisi selkeänä ja valittu näkökulma säilyisi. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kirjoituspöytätyö, koska aihe oli uusi, ja siksi kyselyn tai haastattelun suorittaminen olisi vaikeaa. Luotettavuudenvarmistus mitattiin käyttämällä luotettavia lähteitä lähdekritiikkimenetelmää hyödyntäen.

Tutkimuksen pääkysymyksinä olivat Brexitin vaikutusten laajuus ja vientimuodot. Brexitin vaikutusten laajuuteen tutkimuksen tuloksissa päästiin, mutta koska Brexit-prosessi ei ole vielä loppunut, sen tarkkoihin vaikutuksiin syvennyttiin mallien perusteella. Mallit perustuvat asiantuntijoiden analyyseihin. Vientimuotojen läpi käynti tapahtui käsitelmäärityksessä ennen tutkimuksen teoreettista osuutta.

Alakysymyksinä tutkimuksen alussa määriteltiin Brexit-käsite, Brexitin yleinen vaikutus vientiin, mahdollisten vientikulujen nousu, Brexitin kautta muodostuvat rajoitukset ja esteet sekä kosmetiikan viennin mahdolliset rajoitukset. Käsitelmäärityksessä ja tutkimuksen empiirisessä osassa selvitettiin Brexit-käsite, joten tähän alakysymykseen tutkimus vastasi. Vientikulujen nouseminen ja Brexitin kautta muodostuvat ongelmat olivat empiirisen osuuden pohdintoja, ja ne käytiin läpi mahdollisimman selkeästi ja perusteellisesti. Rajoitukset kosmetiikan viennissä käytiin läpi työn teoreettisessa osuudessa lainsäädännön perusteella.

Brexit-prosessi ei ole vielä päättynyt, joten sen tarkkaa lopullista muotoa ei vielä voida varmuudella arvioida. Tämän takia tutkimuksen pohjana on käytetty asiantuntijoiden arvioita mahdollisista muodoista. Asiantuntijoiden arviot olivat suurimmalta osin valtiotasoisia pohdintoja, joiden pohjalta pohdittiin, miten muodot käytännössä näkyisivät yrityksen tasolla.

Tutkimuksen toistamisen voisi tehdä pari vuotta Brexitin voimaantulon jälkeen, jotta sen vaikutuksia olisi mahdollista mitata käytännössä. Tutkimuksen voisi suorittaa esimerkiksi haastattelemalla aiheesta eri kosmetiikan yritysten edustajia, joiden työnkuva kattaa kosmetiikan viennin. Tutkimuksen voisi suorittaa myös esimerkiksi toimeksi-antona kosmetiikkayritykselle heidän tietystä tuotteesta, jotta pystyisi arvioimaan sen tarkkoja vaikutuksia sen vientiin Iso-Britanniaan.

LÄHTEET

- Brexit timeline: the key dates in the UK's exit from the EU. 2019. The Week 16.4.2019. Viitattu 22.5.2019. <https://www.theweek.co.uk/>
- Business Finlandin www-sivut. 2019. Viitattu 24.4.2019. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/etusivu/>
- EFTA:n www-sivut. 2019. Viitattu 21.5.2019. <https://www.efta.int/>
- Euroopan Komission www-sivut. 2019. Viitattu 9.5.2019. <https://ec.europa.eu/>
- Eurooppatiedotuksen www-sivut. 2019. Viitattu 9.5.2019. <https://eurooppatiedotus.fi/>
- Euroopan unionin säädös 1223/2009. 2009. L 30.11.2009/1223 muutoksineen.
- Finton www-sivut. 2018. Viitattu 13.6.2018. <http://finto.fi/fi/>
- Kielikone. 2018. MOT Online – Vienti. Viitattu 5.6.2018. <https://mot-kielikone-fi.lil-lukka.samk.fi/mot/satakunnanamk/netmot.exe>
- Koivisto, M. 2016. Vienti Britanniaan köhii... Yle 21.11.2016. Viitattu 25.4.2019. <https://yle.fi/uutiset/>
- Krogerus, M. & Veräjänkorva, A. 2019. Ouran älyormukset käyvät kaupaksi... Yle 9.4.2019. Viitattu 25.4.2019. <https://yle.fi/uutiset/>
- Kuinka varautua Brexitiin. 2019. Bryssel: Euroopan Unionin julkaisutoimisto. Euroopan Unionin julkaisuja. Viitattu 22.5.2019. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/07e78f49-4adb-11e9-a8ed-01aa75ed71a1/language-fi>
- Kuivaniemi, O. 2016. Brexit tietäisi harmaita hiuksia... Suomenmaa. 22.2.2016. Viitattu 25.4.2019. <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/>
- Laki kosmeettisista valmisteista. 2013. L 28.6.2013/492 muutoksineen.
- Lehmus, M. & Suni, P. 2016. Brexit ja Suomen talous. ETLA Muistio 23.8.2016. Viitattu 26.4.2019. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-48.pdf>
- Logistiikan maailman www-sivut. 2019. Viitattu 22.5.2019. <http://www.logistiikan-maailma.fi/>
- Melin, K. 2011. Ulkomaankaupan menettelyt: vienti ja tuonti. Tampere: AMK-kustannus Oy.
- Mullineux, A. 2019. 'Brexit': 'The City' and EU capital markets. International Economics and Economic Policy 2019, Vol.16, 17-25. Viitattu 23.5.2019. <https://link.springer.com/>
- Mäntylä, J-M. 2019. Yt-neuvotteluja, varmuusvarastoja ja jatkuvaa epävarmuutta... Yle 11.4.2019. Viitattu 25.4.2019. <https://yle.fi/uutiset/>

Nymann-Lindegren, L. 2016. Onko EFTA vielä olemassa? Eurooppatiedotus 2.5.2016. Viitattu 26.4.2019. <https://eurooppatiedotus.fi/2016/>

Pehkonen, E. 2000. Vienti- ja tuontitoiminta. Helsinki: WSOY.

Sipilä, A. 2019. Kirjeenvaihtajan analyysi... Helsingin Sanomat 11.4.2019. Viitattu 25.4.2019. <https://www.hs.fi/ulkomaat/>

Suomi Sanakirjan www-sivut. 2018. Viitattu 13.6.2018. <https://www.suomisana-kirja.fi/>

Tilastokeskuksen www-sivut. 2019. Viitattu 6.3.2019. <http://www.stat.fi/index.html>

Traficommin www-sivut. 2019. Viitattu 24.4.2019. <https://www.traficom.fi/fi>

Tukesin www-sivut. 2019. Viitattu 24.4.2019. <https://tukes.fi/etusivu>

Tullin www-sivut. 2019. Viitattu 9.5.2019. <https://tulli.fi/etusivu>

Wheeler, B. & Seddon, P. 2019. Brexit: All you need to know... BBC News 18.4.2019. Viitattu 26.4.2019. <https://www.bbc.com/news/>

WTO:n www-sivut. 2019. Viitattu 26.4.2019. <https://www.wto.org/index.htm>

Yrittäjien www-sivut. 2019. Viitattu 25.4.2019. <https://www.yrittajat.fi/>